

PIERRE TEILHARD DE CHARDIN (1881 - 1955)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

(Από το βιβλίο ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ του ΤΕΪΛΑΡΝΤ ΝΤΕ ΣΑΡΝΤΙΝ εκδόσεις Γερ. Αναγνωστίδη, μετάφραση από τα Γαλλικά: Αχιλλέας Α. Βαγενάς)

"Εφθασε η στιγμή ν' αντιληφθούμε ότι μια ερμηνεία, έστω και θετικιστική του Σύμπαντος πρέπει, για να είναι ικανοποιητική, να καλύπτει το εσωτερικό όπως και το εξωτερικό των πραγμάτων -το Πνεύμα όσο και την Ύλη" (19)

"Για να σκεφτούμε, πρέπει να φάμε», ακόμα μια φορά. Όμως πόσες διάφορες σκέψεις για το κομμάτι του ψωμιού!" (48)

"Αν ευθύς από την πρώτη στιγμή, που ήταν δυνατόν, το οργανικό δεν είχε αρχίσει να υπάρχει στη Γη, ποτέ αργότερα δε θα μπορούσε ν' αρχίσει" (56)

"Κανένα μέγεθος στον κόσμο (το υπενθυμίζαμε ήδη μιλώντας για τη γένεση της Ζωής) δε θα μπορούσε να αυξηθεί χωρίς να καταλήξει σε κάποιο κρίσιμο σημείο σε κάποια αλλαγή κατάστασης. Υπάρχει μια αδιαπέραστη οροφή στις ταχύτητες και στις θερμοκρασίες. Ας αυξήσουμε όλο και πιο πολύ την επιτάχυνση ενός σώματος μέχρι που να πλησιάσουμε ταχύτητες φωτός: αποκτά από υπερβολικό όγκο, μια φύση άπειρα αδρανή. Ας το θερμάνουμε: λειώνει, κι ύστερα εξατμίζεται. Κι' έτσι συμβαίνει μ' όλες τις γνωστές φυσικές ιδιότητες". (147)

"Αφότου γεννήθηκε, η Επιστήμη μεγάλωσε κυρίως κάτω από την παρόρμηση να λύσει κάποιο πρόβλημα της Ζωής' και οι πιο εξαιρετικές θεωρίες της θα επιπλέανε χωρίς ρίζες πάνω στην ανθρώπινη Σκέψη αν δεν κινούνταν αμέσως, ενωμένες, να δαμάσουν τον Κόσμο. Από τούτο το γεγονός, η πορεία της Ανθρωπότητας, μακραίνοντας εκείνης όλων των άλλων έμψυχων μορφών, αναπτύσσεται αναμφισβήτητα με την έννοια μιας κατάκτησης της Ύλης για την εξυπηρέτηση του Πνεύματος. Να μπορώ περισσότερο για να ενεργώ περισσότερο. Αλλά, τελικά και προπάντων, να ενεργώ περισσότερο για να είμαι περισσότερο..." (252)

"Όχι μόνον διατήρηση, αλλά έξαψη των στοιχείων από συνάντηση! Τι απλούστερο, αλήθεια, και τι πιο όμοιο μ' όλα αυτά που ξέρουμε; Και σ' οποιαδήποτε περιοχή, -προκειμένου για κύτταρα ενός σώματος, ή για μέλη μιας κοινωνίας, ή για στοιχεία μιας πνευματικής σύνθεσης, - Η Ένωση διαφέρει. Τα μέρη τελειοποιούνται και αποτελιώνονται μέσα σε κάθε οργανωμένο σύνολο. Είναι επειδή αμελήσαμε αυτόν το γενικό κανόνα που τόσοι Πανθεισμοί μας παραπλάνησαν στη λατρεία ενός Μεγάλου Όλου όπου τα άτομα νομιζότανε πώς χάνονταν σαν μια σταγόνα νερού, διαλύονταν σαν ένας κόκκος αλατιού, μέσα στη θάλασσα. Εφαρμοζόμενος στην περίπτωση της πρόσθεσης των συνειδήσεων, ο Νόμος της Ένωσης μας απαλλάσσει απ' αυτήν την επικίνδυνη και πάντα αναγεννώμενη αυταπάτη. Όχι, στενούμενοι σύμφωνα με τη γραμμή των κέντρων τους, οι κόκκοι της συνείδησης, δεν τείνουν στο να χάνουν τις γραμμές τους και ν' ανακατώνονται. Τονίζουν αντίθετα το βάθος και το αμετάδοτο του εγώ τους. Όσο περισσότερο γίνονται όλοι μαζί, ο Άλλος, τόσο περισσότερο βρίσκονται «εαυτοί». Πώς θα ήταν αλλιώς, αφού βυθίζονται στο

Ωμέγα; - Ένα άλλο Κέντρο θα μπορούσε να διαλυθεί; Ή μάλλον ο τρόπος του να διαλύεται δεν είναι ακριβώς να υπερ-κεντρώνεται; (...) Θα ήταν λοιπόν σφαιρικό να φανταστούμε απλώς το Ωμέγα σαν ένα κέντρο που γεννιέται απ' τα στοιχεία που μαζεύει ή ακυρώνει καθεαυτό. Από δομή, το Ωμέγα, εξεταζόμενο στην τελευταία αρχή του, δε μπορεί να είναι παρά ένα ξεχωριστό ακτινοβόλο Κέντρο στην καρδιά ενός συστήματος από κέντρα. Ένα συγκρότημα όπου η προσωποποίηση του Όλου και οι στοιχειώδεις προσωποποιήσεις φτάνουν στο μάξιμούμ τους, χωρίς ανακάτωμα και ταυτόχρονα, κάτω από την επίδραση μιας εστίας ένωσης υπεραυτόνομης, - τέτοια είναι η μόνη εικόνα που διαγράφεται αν προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε λογικά, ως το άκρο, σ' ένα κοκκώδες σύνολο σκέψεων, την έννοια της Συλλογικότητας" (265-266)

"Εξεταζόμενη στην πλήρη βιολογική πραγματικότητά της η αγάπη (δηλαδή η σχέση του όντος προς το ον) δεν είναι ιδιαίτερη στον Άνθρωπο. Αντιπροσωπεύει μια γενική ιδιότητα κάθε Ζωής, και σαν τέτοια παίρνει, σε ποικιλίες και σε βαθμούς, όλες τις μορφές, που προσλαμβάνονται διαδοχικά απ' την οργανωμένη ύλη (...) Αν σε μια υπέρμετρα στοιχειώδη κατάσταση χωρίς αμφιβολία, αλλά που γεννιέται ήδη, δεν υπήρχε κάποια εσωτερική τάση στο να ενωθεί, έως στο μόριο, θα ήταν φυσικά αδύνατο στην αγάπη να εμφανισθεί πιο πάνω, σε μας, στην ανθρωποποιημένη κατάσταση. (...) Η αγάπη κάτω απ' όλες τις αποχρώσεις της, δεν είναι τίποτε άλλο πράγμα, ούτε τίποτε λιγότερο, από το λίγο ή πολύ άμεσο εντυπωμένο ίχνος, στην καρδιά του στοιχείου από την ψυχική συνάντηση με το Σύμπαν. Με την αγάπη του άντρα για τη γυναίκα, για τα παιδιά του, για τους φίλους του, κι ως ένα κάποιο σημείο για τη χώρα του, φανταζόμαστε συχνά πώς έχουμε εξαντλήσει τις διάφορες φυσικές μορφές αγάπης. Απ' αυτόν λοιπόν τον κατάλογο απουσιάζει ακριβώς η μορφή του πιο θεμελιώδους πάθους: εκείνη που ρίχνει με ορμή τον ένα στον άλλο, κάτω από την πίεση ενός Σύμπαντος που ξανακλείνει, τα στοιχεία μέσα στο Όλο. Η αγάπη, και επομένως η κοσμική αίσθηση. / Μια παγκόσμια αγάπη: όχι μόνον είναι πράγμα ψυχολογικά δυνατό' αλλά ακόμα είναι ο μόνος πλήρης και τελικός τρόπος που μπορούμε ν' αγαπήσουμε". (267, 268, 270)

"Τελευταίο τέρμα της σειράς (στην εξέλιξη), είναι ταυτόχρονα εκτός σειράς. Όχι μόνο περιβάλλει, αλλά κλείνει. Διαφορετικά το σύνολο θα εξασθενούσε, σε οργανική αντίφαση με όλη την ενέργεια. Όταν, ξεπερνώντας τα στοιχεία, ερχόμαστε να μιλήσουμε για τον συνειδητό Πόλο του Κόσμου, δεν είναι αρκετό να πούμε πως αυτός αναδύεται από την άνοδο των συνειδήσεων: πρέπει να προσθέσουμε ότι από αυτή τη γένεση βρίσκεται ήδη ταυτόχρονα αναδυμένος" (275)

"Αντίθετα προς τα φαινόμενα που παραδέχεται η Φυσική, το Μεγάλο Σταθερό δεν είναι κάτω, στο υποστοιχειώδες -αλλά πάνω-, στο υπερσυνθετικό. Μοναδικά λοιπόν με το φυγοκεντρικό του περίβλημα ο Κόσμος διαλύεται τυχαία σε Ύλη. Με τον ακτινοβόλο πυρήνα του, βρίσκει την όψη του και τη φυσική σταθερότητά του, ανεβαίνοντας αντίστροφα από το πιθανό, προς μια θεία Εστία Πνεύματος που τον τραβά προς τα εμπρός" (275)

"Ούτε ατομικά, ούτε κοινωνικά, η Νοόσφαιρα, από τη δομή της, δε θα μπορούσε να κλειστεί διαφορετικά παρά κάτω από την επίδραση ενός κέντρου Ωμέγα. ...Αλλά, αν αντίθετα, καθώς το έχουμε παραδεχτεί, το Ωμέγα βρίσκεται τώρα ήδη υπάρχον και ενεργεί στο πιο βαθύ της σκεπτόμενης μάζας, τότε φαίνεται αναπόφευκτο ότι η ύπαρξη του, από μερικές ενδείξεις, εκδηλώνεται από τώρα στην παρατήρησή μας" (296)